

„Lidé zasažení sluchovou ztrátou často osočují své okolí,“ říká Pavel Strnad

Ing. Pavel Strnad je absolventem biomedicínského inženýrství na ČVUT v Praze. Nyní působí ve společnosti REJA spol. s r. o., která nabízí odborné služby v oblasti kompenzace sluchu.

Biomedicína je zajímavý moderní obor. Čím se konkrétně zabýváte vy?

Biomedicínské inženýrství se obecně věnuje technice v medicíně a já jsem se již v rámci studia na ČVUT Fakultě biomedicínského inženýrství profiloval směrem k problematice sluchu. Při studiích jsem se věnoval výzkumu sluchu a sluchových vad, a díky tomu jsem se dostal i k oblasti kompenzace sluchových vad, což je problematika právě na pomezí techniky a medicíny, která je zaměřena na technickou pomoc lidem se ztrátou sluchu. Co se týká mé práce, zabývám se jak ryze technickými záležitostmi, tedy servisem, údržbou a opravami sluchadel, tak odbornými konzultacemi a nastavováním sluchadel. Sluchadlo je vlastně malý počítač a před použitím je nutné ho individuálně naprogramovat pro každého uživatele. Také samotný výběr konkrétního modelu sluchadla je velmi důležitý a zásadní pro budoucí spokojenost uživatele, proto jsou důležité výše uvedené konzultace. Kromě individuálních řešení pro jednotlivce se pak zabývám i komplexními návrhy řešení pro instituce, jako jsou například domovy pro seniory či speciální školy. Existují situace, kdy je třeba zprostředkovat zvuk v dostatečné kvalitě pro větší množství účastníků ze ztrátou sluchu v jedné místnosti naráz, když probíhají různé aktivizační činnosti, přednášky či mše. V těchto případech je pak nutné volit speciální formy ozvučení, protože standardní nejsou dostačující.

Mluvil jste o ztrátě sluchu, můžete našim čtenářům blíže osvětlit, co si pod tímto pojmem představíte?

Ztráta sluchu je hodně široký pojem a netýká se jen lidí, kteří přišli o sluch zcela. Ztráta sluchu má několik stupňů od mírné po závažnou. Dnes se nejčastěji sluchové ztráty rozdělují na lehké, střední, středně těžké a těžké. Každý typ ztráty s sebou nese specifické problémy. Všechny ale souvisejí s porozuměním řeči. Čím lehčí ztráta, tím

menší obtíže člověk pocítuje a takový člověk má problém zejména s porozuměním v hlučném prostředí nebo na větší vzdálenost. Čím je sluchová ztráta závažnější, tím více je ovlivněn i jednoduchý rozhovor dvou osob v tichém prostředí a na krátkou vzdálenost.

Jak moc jsou poruchy sluchu v populaci rozšířené a týkají se jen starších lidí?

Ztráta sluchu není vázána na určitou skupinu lidí, setkáme se s ní napříč populací od novorozenců až po nejstarší spoluobčany. V největší míře se ale vyskytuje u starších osob. Dle údajů WHO žije na celém světě cca 360 mil. dospělých lidí se sluchovou ztrátou a cca 30 mil. dětí (vztaženo na 7,5 miliardy současné světové populace). Predikce je taková, že v roce 2050 to bude až 900 mil. lidí.

Přímo pro ČR přímá data nejsou k dispozici, ale odhaduje se, že u nás žije 0,5 mil. lidí, kteří mají problémy se sluchem. Zajímavé je to i věkově. U lidí nad 60 let věku má zhruba 25% z nich problémy se sluchem, u lidí nad 70 let už je to ale odhadem 40%.

A uvědomují si lidé zasažení sluchovou ztrátou tento svůj problém? Ve starší populaci se určitě nesetkáváme s tím, že by měl každý čtvrtý člověk sluchadlo.

Někdy bývá pro člověka složité uvědomit si a přiznat si samotnou podstatu problému. Lidé zasažení sluchovou ztrátou často osočují své okolí. Typicky například uvádějí, že rodina doma mluví naschvál příliš potichu, neartikuluje či žvatlá, že televizní pořady už nejsou, co bývaly, že dříve byly mnohem srozumitelnější a dnes je tam spousta zvukových efektů a hudby, a proto jim nelze porozumět. Nechtějí si připustit, že problém je přímo u nich. Navíc doba od prvního uvědomění si problému se sluchem do okamžiku, kdy chce toto daný člověk nějak řešit, bývá dlouhá. Pohybuje se v řádu jednotek a někdy i desítek let. V průměru se hovoří o 7–10 letech.

Dá se říci, co ztrátu sluchu způsobuje? A jsou příčiny u všech lidí stejné?

Příčiny ztráty sluchu mohou být různého druhu. Tuto otázku by detailně dobře zodpověděl specializovaný lékař. Obecně řeče-



no můžeme mít sluchovou ztrátu získanou a sluchovou ztrátu vrozenou. V pokročilejším věku se nejčastěji jedná o získanou sluchovou ztrátu, která může mít zjevnou příčinu, jako je například úraz, přítomnost u hlasitého výbuchu, prodělaná závažná nemoc a dále pak nejčastěji tzv. presbyakuze (stařecká nedoslýchavost, pozn. redakce), která přirozeně přichází s věkem.

Vliv má i celkový životní styl a nadměrná expozice hluku. Povědomí o důležitosti prevence a ochrany před nadměrným působením hluku bohužel stále není příliš rozšířené. Za celý život se pak tato zátěž naschítá a projeví se dřívějším nástupem problémů se sluchem, než je v populaci obvyklé.

Jaké konkrétní příznaky by člověka měly dovést na vyšetření sluchu?

Typickými příznaky, které by měly člověka dovést k odborníkovi, jsou přílišné zesilování televize, špatné porozumění při telefonování (telefon je nutné zesilovat či dokonce vyměnit za jiný model), dále zhoršené porozumění při samotné komunikaci v hluku nebo na větší vzdálenost. Problém je lidmi nejčastěji popisován typickou větou „Slyším, ale nerozumím“.

V tomto bodě je však velmi důležité to, zda daný člověk chce svou situaci řešit a chce sám vyhledat pomoc. Nemá velký smysl, aby například rodina nutila člověka absolvovat vyšetření sluchu nátlakem, v takovém případě pak stejně daný jedinec sluchadlo nepřijme. V jednom odborném článku jsem četl, že sluchový vjem je asi z 80% tvořen činností našeho mozku a z 20% činností samotného sluchového orgánu. To krásně

Programovou vybavenost?

Jak jsem říkal na úplném začátku, sluchadlo je vlastně malý počítač. Je třeba zamyslet se, kde a v jakých prostředích potřebuje konkrétní člověk s poslechem pomoci, jak tráví čas, jaký je jeho životní styl. Člověk, který je celý den doma a tráví většinu času poslechem televize nebo hovorů v klidném prostředí s jednou osobou, nepotřebuje sluchadla se speciálním programovým vybavením, stačí mu ta základní. Naopak, pokud je člověk velmi aktivní, účastní se nejrůznějších společenských akcí či sportovních aktivit, měl by určitě uvažovat o investici do lépe programově vybavených sluchadel, protože jedině ta pro něj mohou mít odpovídající přínos.

Mluvíte o sluchadlech v množném čísle, měl by si tedy člověk pořídit hned dvě?

Ano, uši jsou přirozeně párový orgán, nejhodnější kompenzace je binaurální, tedy dvěma zároveň nošenými sluchadly.

Kolik sluchadla, která popisujete, stojí?

Požizovací cena jednoho sluchadla se pohybuje cca od 5 000 do 30 000 Kč. Toto rozpětí je určeno právě programovou vybaveností sluchadel.

Investice se zdá být jednorázově vysoká, ale je třeba vzít v úvahu, že se jedná o specializovaný zdravotnický prostředek, který si člověk pořizuje na několik let. Určitým dílem přispívá i zdravotní pojišťovna.

Výběr vhodného a zároveň finančně přijatelného řešení se snažím provádět i ve spolupráci s klientovou rodinou či přáteli a vždy zvážím všechna pro a proti.

Z vašich předchozích odpovědí je zřejmé, že výběr správného sluchadla není vůbec jednoduchou věcí. Co tedy říkáte na nákupu takzvaných naslouchadel po internetu či z noviny reklam bez jakékoliv předchozí konzultace či vyšetření odborníkem?

Toto je ožehavá otázka. Často se totiž stává, že lidé se za svoji sluchovou ztrátu stydí, snaží se ji co nejvíce skrývat, a právě proto využijí vámi zmiňované inzerce, která slibuje rychlé a diskrétní řešení. Bohužel, toto opravdu řešení není. Takto nabízené produkty nejsou profesionální zdravotnické prostředky, ale jedná se o obyčejné zesilovače. Zde je zásadní uvědomit si, že kompenzace sluchové ztráty není řešitelná prostým zesílením zvuku, je to mnohem složitější záležitost, protože sluchová ztráta je frekvenčně závislá. Typicky nízké frekvence, hluboké tóny, slyší člověk dobře, ale vysoké frekvence, vysoké tóny, slyší špatně. To

každý pozná, když si zesílí televizi, do jisté míry to pomůže, ale problém s porozuměním se nevyřeší.

Mohou být takové výrobky i nebezpečné?

V první řadě jsou to zbytečně vyhozené peníze a mohou to být i nebezpečné předměty, protože nemají žádné limity zesílení, a tak mohou sluch dokonce i dále poškodit zvuky s příliš vysokými intenzitami.

Co byste poradil lidem, kteří mají zájem svůj problém se sluchem řešit, ale bohužel z různých důvodů nemohou absolvovat návštěvu specializovaného lékaře?

Jak jsem uvedl, správný výběr souvisí s minimálně jednou, ale v naprosté většině vícero návštěvami odborného pracoviště. Samozřejmě existují, zvláště mezi staršími generacemi, lidé, pro které toto není reálné. V tom případě existují řešení, která jsou dobrým kompromisem mezi profesionálními sluchadly a výše kritizovanými zesilovači. Jsou to takzvané osobní zesilovače zvuku, které jsou v určité míře individuálně nastavitelné a umožňují frekvenčně přizpůsobit výstup. Typicky tak pomáhají řešit problém s poslechem vysokých frekvencí (např. hlásky š, s, f...). Osobní zesilovače zvuku dále nezesilují stejným způsobem tiché zvuky a hlasité zvuky. Tichou řeč zesílí mnohem více než projíždějící kamion. Mají také nastavitelné limity, aby zesílené zvuky nepřekročily určitou bezpečnou intenzitu. Na trhu jich existuje celá řada, já mám například velmi dobré zkušenosti s přístrojem Comfort Duett.

Na závěr bych se vás ráda zeptala, proč řešení sluchové ztráty neodkládat a vyhledat odbornou pomoc co nejdříve?

Čím dříve se začne sluchová ztráta řešit, tím lepších výsledků lze docílit. Se zhoršením sluchu je spojená určitá sociální izolace. Pokud přestávám rozumět, začnu se stranit společnosti a radši zůstávám v samotě doma. Jedna spisovatelka to hezky vystihla tak, že ztráta zraku odděluje člověka od světa věcí, ale ztráta sluchu ho odděluje od světa lidí. Já mám osobní zkušenost s klientem, který, když začal mít problémy se sluchem, začal být více podezřívavý. Myslel si, že ho lidé za jeho zády pomlouvají, protože jim nerozuměl. Kompenzace sluchové ztráty umožňuje návrat do společnosti a zlepšuje tak výrazně kvalitu života.

Naštěstí je už doba, kdy se lidé za sluchadla stydělí, pomalu pryč. Lidé si sluchadla začínají vybírat, stejně jako brýle, i jako módní doplněk. Samozřejmě ale existují i diskrétní, téměř neviditelná řešení pro ty, kteří o ně mají zájem.